

Presenting the model of audit opinion based on psychological states of audit in Iran according to the theorizing of the foundation

- Akbar donyaei fard ^۱
- Mahdi ali neghad ^۲
- Ahmad Mohammadi ^۳
- Mahdi zeynali ^۴

Abstract

From behavioral researchers, emotional reactions play a significant role in the process of judgment and decision-making, and various judgments by people are caused by their different emotional reactions to internal and external factors. The purpose of the current research is to provide a model of audit opinion based on psychological states of audit in Iran with a data-based theorizing approach. The statistical population of the research consists of two parts: qualitative (including experts from the academic community and higher education specialists in the field of accounting and certified accountants - using the snowball method until reaching theoretical saturation with the number of ۱۶ experts) quantitative (including all including all certified accountants - using the Cochran formula method And through simple random sampling, ۳۱۰ people were selected as subjects (of course, ۹ people were excluded in the pre-processing) through semi-structured interviews and the extractive questionnaire of the qualitative part, which included ۴۹ primary codes, was used. The method of data analysis was used in the qualitative part of the theoretical coding based on the foundational data theorizing method and in the quantitative part of the structural equation modeling test (confirmatory factor analysis) and exploratory factor analysis. The results showed that the components of the audit opinion pattern based on mental states have created ۶ main categories including environmental factors, auditor opinion, reporting challenges, assurance, training and audit limitations. Then, in the next important step, the researcher came to the conclusion that there is a significant and positive relationship between the environmental factors and the auditor's comments by testing the hypotheses extracted from the qualitative part. Also, there is a significant and positive relationship between the auditor's comments and training.

Key words: audit opinion based on psychological states, reporting challenges, assurance, training and audit limitations.

Branch Islamic Azad University, Tabriz, Iran

^۱ Associate Professor of Accounting , Tabriz Branch of Islamic Azad University Department of Management Economic and Accounting, Tabriz, Iran, Email: mehdi^۱may@yahoo.com

^۲ Associate Professor of Accounting , Tabriz Branch of Islamic Azad University Department of Management Economic and Accounting, Tabriz, Iran

^۴ Associate Professor of Accounting , Tabriz Branch of Islamic Azad University Department of Management Economic and Accounting, Tabriz, Iran

ارائه الگوی اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی حسابرسی در ایران با توجه به نظریه پردازی زمینه بنیان

- اکبر دنیائی فرد^۱
- مهدی علی نژاد^۲
- احمد محمدی^۳
- مهدی زینالی^۴

چکیده

از پژوهشگران حوزه رفتاری واکنش‌های احساسی نقش بسزایی در فرآیند قضاوت و تصمیم‌گیری دارند و قضاوت‌های گوناگون از جانب افراد، ناشی از واکنش‌های احساسی متفاوت آنها به عوامل درونی و بیرونی است. هدف پژوهش حاضر ارائه الگوی اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی حسابرسی در ایران با رویکرد نظریه پردازی داده بنیان است. جامعه آماری پژوهش شامل دو بخش کیفی (شامل خبرگان جامعه علمی دانشگاهی و متخصصان آموزش عالی رشته حسابداری و حسابداران رسمی - به روش گلوله برفی تارسیدن به اشباع نظری به تعداد ۱۶ نفر خبره) کمی (شامل تمامی شامل کلیه حسابداران رسمی - به روش فرمول کوکران و از طریق نمونه‌گیری تصادفی ساده، به تعداد ۳۱۰ نفر به عنوان آزمودنی انتخاب (البته ۹ نفر در پیش پردازش‌ها حذف شدند) از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته و پرسشنامه استخراجی بخش کیفی که شامل ۴۹ کد اولیه بود استفاده شد. روش تحلیل داده‌ها در بخش کیفی کدگذاری نظری برگرفته از روش نظریه‌پردازی داده بنیاد و در بخش کمی از آزمون مدل‌سازی معادلات ساختاری (تحلیل عاملی تأییدی) و تحلیل عاملی اکتشافی نیز بهره گرفته شد. نتایج نشان دادند که مؤلفه‌های تشکیل دهنده الگوی اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی ۶ مقوله اصلی شامل عوامل محیطی، اظهارنظر حسابرس، چالش‌های گزارشگری، اطمینان بخشی، آموزش و محدودیت‌های حسابرسی ایجاد نموده است. سپس محقق در گام مهم بعدی با آزمون فرضیات استخراجی از بخش کیفی به این نتیجه رسید که بین عوامل محیطی و اظهارنظر حسابرس ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد. همچنین بین اظهارنظر حسابرس و آموزش ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد.

واژگان کلیدی: اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی، چالش‌های گزارشگری، اطمینان بخشی، آموزش و محدودیت

^۱ دانشجوی دکتری گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، تبریز، ایران.

^۲ استادیار گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، تبریز، ایران (نویسنده مسئول). ایمیل:

mehdi12may@yahoo.com

^۳ استادیار گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، تبریز، ایران

^۴ استادیار گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، تبریز، ایران

وقوع بحران‌ها و فسادهای مالی اخیر در کشور باعث ایجاد نگرانی‌هایی درباره کارآمدی ساختار فعلی حرفه حسابرسی در ایران شده است. در پاسخ به این نگرانی‌ها، تدوین نظام جامع حسابرسی ایران در دستور کار مراجع قانون‌گذار و مجلس شورای اسلامی قرار گرفته است. از آنجایی که تدوین قوانین و مدل‌های مرتبط با ساختار حرفه حسابرسی به دلیل نقش حیاتی حسابرسی در اقتصاد کشور نیازمند دانش تخصصی و انجام پژوهش است، در این پژوهش موضوع ساختار حرفه حسابرسی و بررسی روابط بین بخش‌ها و نهادهای فعال در این حرفه مورد توجه قرار گرفته است تا بتوان با مقایسه ساختارها و مدل‌های مربوط به سایر کشورها و در نظر گرفتن شرایط اقتصادی، سیاسی و اجتماعی ایران مدل بهینه برای تنظیم روابط بین بخش‌های مختلف این حرفه تدوین کرد (فروغی و حمیدی مقدم، ۱۳۹۷). در سال‌های اخیر نیز با افزایش پژوهش‌های رفتاری در حوزه حسابرسی، تاثیر ویژگی‌های روانشناختی (حالات روانی حسابرسان) بر قضاوت و تصمیم‌گیری و همچنین تنوع گسترده مدل‌های قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابرسی به عنوان چالش‌های این رشته مطرح گردیده است. حسابرسان با توجه به مدل‌های مناسب قضاوت و تصمیم‌گیری و بر اساس مدل‌های احتمالی، مبانی روانشناسی و فرایندهای ادراکی و شناختی اقدام به قضاوت و تصمیم‌گیری می‌نمایند. اختلالات رفتاری و روانشناختی حسابرس باعث می‌شود تا حسابرس در فرایند حسابرسی، توانایی گردآوری شواهد حسابرسی کافی و اتکاپذیر را نداشته باشد. در نتیجه، حسابرس در غیاب شواهد حسابرسی کافی و اتکاپذیر، تصمیمات نادرستی را اتخاذ نموده و کیفیت حسابرسی کاهش می‌یابد (لطفی‌جو و همکاران، ۱۴۰۲). گزارش و اظهارنظر حسابرسی، محصول نهایی حسابرسی یک واحد تجاری، گزارشی است که در آن، حسابرسان نسبت به صورتهای مالی صاحبکار ارائه می‌کنند. شهادت‌دهی حسابرسان در قالب اظهارنظر حرفه‌ای آنها بیان می‌شود. شهادت، بیانگر اظهارنظر و عقیده حسابرس در رابطه با میزان انطباق اطلاعات گزارش شده با معیارهای از قبل تعیین شده است. همچنین، شهادت‌دهی شامل گزارش قضاوتی، بر مبنای شواهد متقاعدکننده توسط فردی مستقل، ذی صلاح و مطلع، در خصوص درجه انطباق تمامی جوانب با اهمیت اطلاعات حسابداری گزارش شده توسط یک بنگاه با معیارهای از قبل تعیین شده (استانداردهای حسابداری) است. طبق پژوهش‌های قبلی حالات روانی حسابرس کیفیت گزارشگری مالی را تحت تاثیر خود قرار می‌دهد و ممکن است حالات روانی حسابرس، اظهارنظر حسابرس را نیز تحت تاثیر خود قرار دهد؛ زیرا حسابرسان به منظور ارائه گزارش حسابرسی، گزارش‌های مالی را بررسی می‌کنند و اگر حالات روانی حسابرس، از

مطلوبیت بالایی برخوردار نباشد سبب تغییر در اظهارنظر حسابرس می شود؛ بنابراین یکی از عوامل مهمی که بر اظهارنظر حسابرس تأثیر می‌گذارد حالات روانی حسابرس است (جامعی و همکاران، ۱۴۰۰).

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

صورت‌های مالی همراه با گزارش حسابرسی در بازار سرمایه ایران منبع اطلاعاتی مهمی در مورد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس به حساب می‌آید. این اطلاعات حداقل به صورت سالانه تهیه و منتشر می‌شود و بسیاری از فعالان بازار سرمایه در اتخاذ تصمیم در مورد خرید و فروش سهام شرکت‌ها به این اطلاعات اتکا می‌کنند. صورت‌های مالی یکی از گزارش‌هایی است که مدیریت می‌تواند اطلاعات مالی را جهت ارزیابی عملکرد شرکت در اختیار ذی‌نفعان قرار دهد. صورت‌های مالی باید شامل اطلاعات کامل و تمام حقایق انجام شده طی یک دوره توسط شرکت باشد. هدف حسابرس اطمینان کافی نسبت به انطباق صورت‌های مالی با استانداردهای حسابداری می‌باشد. نتیجه حسابرسی صورت‌های مالی، اظهارنظر حسابرس است که به عنوان نمادی از اعتماد عمومی نسبت به اطلاعات ارائه شده در صورت‌های مالی در نظر گرفته می‌شود (اپریلیا^۱، ۲۰۱۲). هنگامی که تضاد منافع بین مالکان و نماینده ایجاد شود، مشکل نمایندگی به وجود خواهد آمد. رابطه بین سهامداران و مدیریت می‌تواند منجر به عدم تقارن اطلاعات شود. سهامداران خواهان تصمیمی هستند که منجر به افزایش سود یا ارزش سرمایه گذاری شود، در حالی که مدیریت تمایل دارد منافعی به هزینه سرمایه گذاران به دست آورد. به دلیل تفاوت در انگیزه‌ها، وجود شخص ثالث مستقلی به عنوان واسطه بین سهامداران و نماینده مورد نیاز است (آستوتی^۲، ۲۰۱۲). حسابرس به عنوان شخصی مستقل و دارای صلاحیت می‌تواند تضاد منافع بین نماینده و سهامداران را از بین ببرد؛ بنابراین حسابرس وظیفه نظارت بر فعالیت‌های انجام شده توسط مدیر را از طریق بررسی صورت‌های مالی و همچنین در نظر گرفتن تداوم فعالیت شرکت در آینده بر عهده دارد (سیمامورا و هندارجاتنو^۳، ۲۰۱۹). بر اساس بند ۱۱ استاندارد حسابرسی شماره ۵۷۰، حسابرس در انجام عملیات حسابرسی همواره باید نسبت به شواهد مربوط به رویدادها یا شرایطی هوشیار باشد که ممکن است تردیدی عمده درباره توانایی واحد مورد رسیدگی به تداوم فعالیت ایجاد کند و در صورت وجود ابهام نسبت به تداوم فعالیت برحسب

^۱ Aprilia, W.

^۲ Astuti, I. R

^۳ Simamora, R. A., & Hendarjatno, H

شرایط نظر مناسب را ارائه دهد. در واقع، حسابرسان باید در جریان برنامه ریزی و اجرای روش‌های حسابرسی و ارزیابی نتایج حاصل از آن، برقرار بودن فرض تداوم فعالیت را به عنوان مبنای تهیه صورتهای مالی ارزیابی کنند. به همین جهت حسابرسان در آگاهی دادن به سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان و سایر استفاده‌کنندگان صورتهای مالی نقش تعیین‌کنندهای دارند. سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان و سایر ذی‌نفعان در تصمیمات مالی و اقتصادی خود از ابزارهایی نظیر گزارش حسابرسان مستقل و مدل‌های پیش‌بینی وضعیت آتی واحد تجاری استفاده می‌نمایند. پیش‌بینی به موقع زمان مخاطره برای فرض تداوم فعالیت یا وقوع درماندگی مالی از دیرباز موردتوجه استفاده‌کنندگان صورتهای مالی و پژوهشگران مالی بوده است (صفی پور افشار و همکاران، ۱۴۰۱).

پس از فروپاشی شرکتهای بزرگی مانند آدلفیا و انرون و ورلداکام، موضوع اظهارنظر حسابرس به بحث جدی در ادبیات حسابرسی تبدیل شد. تمرکز اصلی این مبحث، کسب اظهارنظر مطلوب شرکتهای از مؤسسه‌های حسابرسی است. همچنین در سالهای اخیر، مسئله اظهارنظر حسابرس توجه زیادی از محققان (چوی، چانگ، سونو و زانگ^۱، ۲۰۱۶ و ۲۰۱۹؛ چن، فرانسیس و هو^۲، ۲۰۱۸؛ تانگ^۳، ۲۰۱۱؛ نیتون، پرسلین، وانگ و ویلکینز^۴، ۲۰۱۶) هیئت نظارت بر حسابداری شرکتهای سهامی عام آمریکا^۵ (۲۰۱۱) و کمیسیون بورس اوراق بهادار آمریکا (۱۹۹۸)، را به خود جلب کرده است. نظریه‌ها و تئوری‌های موجود نشان می‌دهد که مسئله اظهارنظر حسابرس، از هزینه نمایندگی نشئت می‌گیرد. مدیران در چنین وضعیتی، حسابرسان را تحت فشار قرار می‌دهند تا در قبال دریافت پاداش بیشتر با خواسته‌هایشان موافقت کنند (لینوکس^۶، ۲۰۰۳؛ لو^۷، ۲۰۰۶). همچنین، ادبیات حسابرسی نشان می‌دهد که اظهارنظر حسابرس بر حسب دو رویکرد فرصت‌طلبانه و محافظه‌کارانه توضیح داده می‌شود. در رویکرد فرصت‌طلبانه، مدیر درصدد است که با استفاده از توزیع نابرابر اطلاعات، به خواسته‌های شخصی خود نظیر پاداش بیشتر دست یابد (اسکات^۸، ۲۰۰۹؛ گارسیا

^۱ Choi, Chung, Sonu & Zang

^۲ Chen, Francis & Hou

^۳ Tang

^۴ Newton, Persellin, Wang, & Wilkins

^۵ The Public Company Accounting Oversight Board

^۶ Lennox

^۷ Lu

^۸ Scott

اوسما و همکاران^۱، ۲۰۱۸). این رویکرد، کیفیت حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی را کاهش می‌دهد (چن و همکاران^۲، ۲۰۱۵)؛ زیرا باعث می‌شود که از قابلیت اتکای اطلاعات مالی و کیفیت افشای اطلاعات منتشر شده در بازار سرمایه، کاسته شود. در رویکرد محافظه‌کارانه، مدیران و حساب‌برسان در خصوص روش‌های حسابداری محافظه‌کارانه اختلاف نظر دارند؛ چون حساب‌برسان خواستار گزارشگری محافظه‌کارانه‌اند، در حالی که مدیران فقط خواهان گزارشگری با محافظه‌کاری کمتر هستند و حسابرسی را انتخاب می‌کند که کمتر محافظه‌کار باشد (گارسیا اوسما و همکاران، ۲۰۱۸).

با توجه به پیچیدگی‌های موضوعات اقتصادی و مراحل که این موضوعات به اطلاعات تبدیل می‌شود باعث بوجود آمدن اشتباه در پردازش اطلاعات شده و بر پایه آن استفاده‌کنندگان از گزارش‌ها را در تشخیص کیفیت گزارش‌های ارائه شده دچار مشکل می‌کند از طرفی، تضاد منافی که بین گردآورندگان اطلاعات و بهره‌گیران از آنها باعث ایجاد نگرانی استفاده‌کنندگان از این اطلاعات می‌شود. حساب‌برسان باید خود را مقابل تمامی اشخاص که به نوعی از اطلاعات ارائه شده هنگام رسیدگی و گزارشگری مسئول بدانند تا استفاده‌کنندگان از اطلاعات بر پایه اتکا به گزارش‌هایی که توسط حساب‌برسان رسیدگی و تأیید می‌شود اقدام به اخذ تصمیمات بهینه نمایند. که در بعضی از اوقات احتمال دارد بر خلاف خواسته‌های صاحبکاران باشد اما استفاده کنندگان اصلی گزارش حسابرسی اشخاص ذینفعی هستند که جز صاحبکاران نیستند و برای بررسی حصول اطمینان از معتبر و قابل اتکا بودن صورت‌های مالی امکان دسترسی به اطلاعات و شواهد پشتوانه صورت‌های مالی را ندارند در کل این عوامل سبب شده است که کیفیت اظهارنظر حرفه‌ای، یعنی ستون اصلی حسابرسی، نقش بااهمیتی در جامعه اقتصادی ایفا کند (گلاور و همکاران^۳، ۲۰۱۳). اظهارنظر حرفه‌ای باید از روی دلیل باشد و کسی مجاز به انجام آن است که قادر به دسترسی به دلیل‌های لازم برای حکم خود باشد. این دلایل همان شواهد و مستنداتی است که در کار حسابرسی از تعامل با پرسنل صاحبکار جمع‌آوری می‌گردد و احساسات و حالات روانی در طی این فرآیند، نقش مهمی در نحوه گردآوری و در نهایت قضاوت و تصمیم‌گیری راجع به آن‌ها خواهد داشت بنابراین شناسایی عوامل تاثیرگذار بر قضاوت‌ها (در نتیجه تاثیر بر احساسات و حالات روانی) حساب‌برس ضروری به نظر می‌رسد (رجبعلی زاده، ۱۳۹۵). بنابراین، می‌توان پیش‌بینی کرد که تعداد بندهای تحریف، کمتر از محدودیت باشد. در

^۱ Garcia Osmá, et al

^۲ Chen, et al

^۳ Glover et al

این پژوهش به دنبال ارائه الگویی هستیم که بفهمیم که شرایط روانی که حساب‌رسان در انجام کار حسابرسی با آن مواجه می‌باشند چه تاثیری بر نوع اظهارنظر حسابرسی دارد؟

۱-۲ پیشینه پژوهش - بر اساس تحقیقات روانشناسی انجام شده در این زمینه،

ممکن است حساب‌رسان در حالات روانی منفی خود، اطلاعات منفی را در قضاوت خود در نظر بگیرند (کلور^۱ و همکاران، ۲۰۱۹). افراد در این گونه شرایط نگرانی کمتری نسبت به این حس خود دارند و در مواجهه با سایرین، حس مشاجره دارند و سعی به کشف اطلاعات منفی بیشتری خواهند داشت (وگنر و همکاران، ۲۰۱۸). در نقطه مقابل، چنانچه افراد حالات روانی مثبت داشته باشند ممکن است اطلاعات مثبت تر را در افشای اطلاعات به کار بندند و در ادامه کار نیز تمایل به حفظ این حالات در حوزه‌های دیگر و مواجهه با سایرین داشته باشند با در نظر گرفتن این موارد توسط چانگ و همکاران (۲۰۱۸)، می‌توان استدلال کرد که حساب‌رسان حاضر در حالت روانی مثبت نسبت به افراد حاضر در حالت روانی منفی، موجودی کالا را بالاتر ارزش‌گذاری می‌نمایند و در حالت متعادل، این ارزش‌گذاری نیز متوسط است. همچنین حساب‌رسان دارای حالت روانی مثبت، در انجام قضاوت خود آگاهی کم‌تری را در مقایسه با دو حالت منفی یا بی طرف از خود نشان داده‌اند.

لطفی‌جو و همکاران (۱۴۰۲). در پژوهشی به بررسی رابطه خودشیفتگی حساب‌رس و اظهارنظر مقبول حسابرسی پرداختند. و داده‌های لازم با استفاده از جامعه آماری شامل ۱۳۴ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۸ به روش رگرسیون لجستیک باینری چند متغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که خودشیفتگی حساب‌رس رابطه مثبت و معنی داری با اظهارنظر مقبول حسابرسی دارد. همچنین، نوع حساب‌رس و درصد سهام متعلق به سهامدار عمده رابطه‌ای مثبت و معنی‌دار با احتمال صدور اظهارنظر مقبول حسابرسی دارند. اگر فرض کنیم گزارش مقبول حسابرسی ناشی از پذیرش اصلاحات تحمیل شده حساب‌رس بر صاحبکار باشد؛ این موضوع نشان می‌دهد که خودشیفتگی حساب‌رس تاثیر مثبتی بر کیفیت حسابرسی دارد. سالمی (۱۴۰۱). در پژوهشی به بررسی تأثیر عوامل مؤثر بر اظهارنظر حساب‌رس در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. نمونه آماری این پژوهش شامل ۱۴۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که در بازه زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش، از مدل رگرسیون چندمتغیره به روش داده‌های ترکیبی برای آزمون فرضیه‌ها استفاده

^۱ cloor

شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد اندازه شرکت بر اظهارنظر حسابرسی تأثیرگذار می‌باشد. بعلاوه، شواهدی مبنی بر تأثیرگذاری اندازه موسسه حسابر و احتمال ریسک ورشکستگی بر اظهارنظر حسابرسی یافت نشد. حمیدیان و همکاران (۱۴۰۱). در پژوهشی به بررسی تأثیر مدیریت سود واقعی بر اظهارنظر حسابرسی دربارهٔ تداوم فعالیت در شرکت‌های درماندهٔ مالی پرداختند. بدین منظور، اطلاعات مربوط به ۱۹۴ سال - شرکت درماندهٔ مالی پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازهٔ زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۸ جمع‌آوری شد. نتایج آزمون فرضیه‌ها نشان می‌دهند مدیریت سود واقعی از طریق دستکاری جریان‌های نقدی عملیاتی و هزینه‌های اختیاری تأثیر مثبت و معناداری بر احتمال وجود بند ابهام در تداوم فعالیت در گزارش حسابرسی دارد؛ با این حال، شواهدی مبنی بر تأثیر معنادار مدیریت سود واقعی از طریق دستکاری هزینه‌های تولید بر احتمال وجود بند ابهام در تداوم فعالیت در گزارش حسابرسی یافت نشد. رحمانیان کوشکی و رفیعی بیدگلی (۱۴۰۱)، در پژوهشی به بررسی رابطه بین رقابت در بازار محصول و کیفیت کنترل داخلی و اثرات متقابل آن‌ها با اظهار نظر حسابر در شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل رگرسیون خطی چند متغیره استفاده شده است. جامعه آماری شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند که نمونه آماری شامل ۱۱۷ شرکت برای دوره زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ از میان آنها انتخاب شده است. اطلاعات مورد نیاز پژوهش از صورت‌های مالی شرکت‌های نمونه از بورس اوراق بهادار تهران استخراج و با استفاده از روش رگرسیون لجستیک در نرم افزار ایویوز تجزیه و تحلیل شده است. تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها در این تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد نشان می‌دهد کیفیت کنترل داخلی تأثیر مثبت و معناداری بر اظهارنظر حسابر دارد. رقابت در بازار محصول تأثیر معناداری بر اظهارنظر حسابر ندارد. تأثیر متقابل کیفیت کنترل داخلی و رقابت در بازار محصول با اظهارنظر حسابر معنادار نیست.

هو و همکاران^۱ (۲۰۲۲)، در پژوهشی به بررسی تأثیر تمرکز مالکیت، اظهارنظر حسابرسی اصلاح شده و تغییر حسابر در راستای پاسخ به سوالات: (۱) چگونه ساختار مالکیت شرکت‌های فهرست شده بر رابطه بین رفتار مدیریت سود و نظر حسابر تأثیر می‌گذارد. (۲) ساختار مالکیت چگونه بر رابطه بین نظر حسابر و تغییر حسابر تأثیر می‌گذارد، پرداختند و به این نتیجه رسیدند که سطح مدیریت سود به طور مثبت با تمایل به صدور اظهارنظر حسابرسی اصلاح شده توسط حسابران در زمانی که ساختار مالکیت آنها بسیار متمرکز است، مرتبط است. با این حال، صدور اظهارنظر حسابرسی اصلاح با تغییر حسابر در چنین شرایطی مرتبط نیست. برعکس، سطح بالای مدیریت سود با تمایل به انتشار اظهارنظر حسابرسی اصلاح در زمانی که

^۱ Hu et al

ساختار مالکیت شرکت‌ها تمرکز کمتری دارد، مرتبط نیست. علاوه بر این، صدور اظهارنظر حسابرسی اصلاح ممکن است احتمال تغییر حسابرس را افزایش دهد. یافته‌های تجربی نشان می‌دهد که حسابرسان ممکن است ترجیحات کنترل‌کننده واقعی شرکت‌های فهرست‌شده را در هنگام صدور نظر حسابرسی رعایت کنند. علاوه بر این، رفتار خرید نظر حسابرس توسط شرکت‌ها نیز تحت تأثیر ساختار مالکیت شرکت‌ها است. ژانگ و همکاران^۱ (۲۰۲۲)، در پژوهشی به بررسی تأثیر نقض چرخش حسابرس بر اظهارنظر حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی؛ شواهدی از چین پرداختند. در تنظیم سیاست حسابرسی چین، با شناسایی حسابرسان ناقض چرخش اجباری پس از انقضای دوره چرخش اجباری به مشتریان خدمت ارائه می‌دهند و متوجه شدند که وقوع تخلف چرخش حسابرس بیشتر توسط عوامل طرف عرضه انجام می‌شود. همچنین حسابرسان نقض چرخش به‌طور قابل‌توجهی اظهارنظر مطلوب‌تری صادر می‌کنند و حق الزحمه بیشتری به آنها پرداخت می‌شود. این نتایج از بحث تبانی حسابرس-مشتری حمایت می‌کند که حسابرسان ناقض چرخش در ازای حق الزحمه، اظهارنظر مطلوبی را برای مشتریان صادر می‌کنند. علاوه بر این، اثرات تبانی نقض چرخش حسابرس با وجود کنترل دولتی، محل شرکت حسابرسی، و توسعه بازار منطقه‌ای در محیط چین کاهش می‌یابد. زارعی و همکاران^۲ (۲۰۲۰)، در پژوهشی پیش‌بینی اظهارنظر حسابرسان با استفاده از نسبت‌های مالی و معیارهای غیر مالی؛ شواهدی از ایران با استفاده از داده‌های صورت‌های مالی ۹۶ شرکت ایرانی به عنوان نمونه در یک دوره پنج ساله (۲۰۱۶-۲۰۱۲) که در مجموع ۴۸۰ مشاهدات با استفاده از مدل پروبیت از طریق ۱۱ نسبت مالی اولیه همراه با متغیرهای غیرمالی، از جمله نوع مؤسسه حسابرسی، گردش مالی حسابرس و عملکرد شرکت، که بر صدور گزارش‌های حسابرسی تأثیر می‌گذارد، تجزیه و تحلیل شد. یافته‌ها - نتایج نشان‌دهنده قدرت توضیحی بالای نسبت‌های مالی و نوع مؤسسه حسابرسی (سازمان حسابرسی ملی در مقابل سایر مؤسسات حسابرسی محلی) در توضیح صلاحیت‌ها از طریق گزارش‌های حسابرسی است. دقت پیش‌بینی مدل برآورد شده با استفاده از مدل رگرسیون برای احتمالات نظرات واجد شرایط و پاک ارزیابی می‌شود. مدل قابل اعتماد است، با دقت ۷۲٫۹٪ در طبقه‌بندی کل نمونه به درستی برای توضیح تغییرات در نظر حسابرس بدست آمد.

^۱ Zhang et al.^۲ Zarei et al

۳. روش پژوهش:

بر اساس پارادایم عمل‌گرا و منطق استدلال استقرایی، رویکرد این پژوهش رویکرد کیفی (اکتشافی) به روش متوالی است. طرح پژوهش یا استراتژی، استراتژی نظریه داده بنیاد^۱ می‌باشد. از استراتژی نظریه داده بنیاد برای نظریه‌پردازی (که در علوم اجتماعی همان فرضیه‌سازی است) پیرامون پدیده مورد مطالعه استفاده می‌شود. استراتژی نظریه داده بنیاد از نوعی رویکرد استقرایی بهره می‌گیرد. یعنی، روند شکل‌گیری نظریه در این استراتژی حرکت از جزء به کل است. این روش یک سلسله رویه‌های نظام‌مند را به کار می‌گیرد تا نظریه‌ای مبتنی بر استقرا درباره پدیده مورد نظر ایجاد کند. یافته‌های پژوهش دربرگیرنده تنظیم نظری واقعیت تحت بررسی است نه یک سلسله ارقام یا مجموعه‌ای از مطالب که به یکدیگر وصل شده باشند. از این استراتژی زمانی استفاده می‌شود که ادبیات پژوهش پیرامون موضوع از غنای لازم برخوردار نباشد. همچنین، هدف ارائه یک نظریه (مدل) جدید است که تاکنون در جوامع پژوهشی مطرح نشده است. جامعه آماری شامل خبرگان (اعضای هیئت علمی دانشگاه در رشته‌های حسابداری و حسابرسی و حسابداران رسمی) و روش نمونه‌گیری، روش گلوله برفی (افزایشی) خواهد بود؛ بدین ترتیب که ابتدا با چند نفر از خبرگان که دارای مشخصات موردنظر هستند، مصاحبه عمیق انجام خواهد شد و سپس از آنها تقاضا می‌شود که اگر افراد دیگری را می‌شناسند که دارای همان مشخصات موردنظر هستند، معرفی نمایند. بدین طریق هر مشارکت‌کننده خود منبعی برای اسامی مشارکت‌کنندگان دیگر شده و رفته رفته بر تعداد مشارکت‌کنندگان افزوده می‌شود. در این بخش پژوهش حجم نمونه مشخص نیست و نقطه اشباع نظری تعیین خواهد کرد که تعداد مشارکت‌کنندگان چند نفر خواهد بود. به عبارت دیگر، مصاحبه با خبرگان تا زمان اشباع نظری ادامه خواهد داشت. اشباع نظری جایی است که گفته‌های مشارکت‌کنندگان که از آن‌ها کدگذاری انجام می‌شود، به نقطه‌ای برسیم که مقوله‌ها به اشباع برسند، یعنی به مقوله تشکیل شده نتوان اطلاعات جدیدی اضافه کرد. منابع جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای یا اسنادی و اطلاعات میدانی است. چارمز (۲۰۰۶) اطلاعات کیفی را غیرساختارمند و یا نیمه ساختارمند می‌داند و بخش میدانی آن را از ابزارهایی چون مصاحبه عمیق، مصاحبه کانونی، مشاهده، فنون فراقکشی در کنار اسنادی که از منابع ثانویه به دست می‌آید برمی‌شمارد (چارمز، ۲۰۰۶). در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌های بخش کیفی از مصاحبه نیمه ساختار یافته با خبرگان که بالاترین سطح اطلاعات را دارند، استفاده خواهد شد. هر چند مصاحبه‌های چهره به چهره پرهزینه و زمان‌بر هستند، اما داده‌های عمیقی به دست

^۱ Grounded Theory

می‌دهند. داده‌های جمع‌آوری شده در این بخش از نوع صوت و یا متن خواهد بود. تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق کدگذاری با استفاده از نرم‌افزار مکس کیو دی ای نسخه ۲۰۲۰ خواهد بود. این مرحله بر اساس مکتب اشتراوس و کوربی (۱۹۹۸) شامل کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است. در مرحله کدگذاری انتخابی با انجام تحلیل همپوشانی، رابطه بین مؤلفه‌ها مشخص گردیده و فرضیه‌سازی انجام شده و الگوی اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی حسابرسی در ایران با توجه به نظریه پردازی زمینه بنیان ارائه می‌شود.

۱-۳ سؤال پژوهش: در پژوهش‌های کیفی که هدف کشف و کاوش درباره وضعیت یک متغیر است، فرضیه ضروری نیست (بعد از انجام بخش کیفی پژوهش استخراج می‌شود) و با توجه به بیان مسئله و با توجه به هدف اصلی این پژوهش، ارائه الگوی اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی حسابرسی در ایران با توجه به نظریه پردازی زمینه بنیان است، پرسش اساسی پژوهش حاضر عبارت است از: مدل اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی حسابرسی دارای چه عوامل، پیامدها و ملاک‌هایی در ایران است.

۲-۳ فرضیات پژوهش: با عنایت به انجام بخش کیفی پژوهش و مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین فرضیات پژوهش بشرح زیر تدوین می‌شوند. به دلیل عدم دخالت محقق در تدوین فرضیات مبانی نظری ارتباط بین متغیرها در قسمت تفسیر و نتیجه گیری ارائه گردیده است.

- فرضیه اول:** بین عوامل محیطی و اظهار نظر حسابرس ارتباط وجود دارد.
- فرضیه دوم:** بین اظهار نظر حسابرس و آموزش ارتباط وجود دارد.
- فرضیه سوم:** بین محدودیت‌های حسابرسی و آموزش ارتباط وجود دارد.
- فرضیه چهارم:** بین چالش‌های گزارشگری و آموزش ارتباط وجود دارد.
- فرضیه پنجم:** بین آموزش و اطمینان بخشی حسابرسان ارتباط وجود دارد.

۴. یافته‌های پژوهش

۱-۴ بخش کیفی پژوهش: جهت انجام مصاحبه از ۱۶ تن از خبرگان شامل کلیه اساتید و متخصصین حوزه روانشناسی و حسابرسی است. استفاده گردید که ویژگی‌های فردی آنان در جدول شماره ۱ مشخص است.

جدول شماره ۱: مشخصات مشارکت کنندگان در بخش کیفی

درصد فراوانی تجمعی	درصد	فراوانی
۶۲,۵	۶۲,۵	۱۰
۱۰۰,۰۰	۳۷,۵	۶
-	۱۰,۰۰	۱۶
		عضو هیات علمی دانشگاه
		حسابدار رسمی
		جمع نهایی

محقق با استفاده از مصاحبه عمیق از این افراد، مبادرت به جمع‌آوری اطلاعات نمود. و با بیان اهداف تحقیق و ارائه سؤالات به آنها، در خصوص پاسخگویی به سؤالات تحقیق، نسبت جمع‌آوری داده‌ها مبادرت نمود. پس از تجزیه و تحلیل و خرد کردن واحدهای معنادار ۴۹ گزاره اولیه با فراوانی ۳۵۷ در بخش‌های مختلف مراحل طراحی الگوی اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی حسابرسی طی کدگذاری اولیه، کدهای اولیه مستخرج از کدگذاری باز بشرح زیر ارائه گردیده است.

۱-۱-۴ کدگذاری باز: فرآیندی تحلیلی است که با آن مفهوم‌ها شناسایی و ویژگی‌ها و ابعاد آنها در داده‌ها کشف می‌شوند پدیده‌ها ایده‌های مرکزی در داده‌ها هستند که به صورت مفهوم نمایانده می‌شوند مقوله‌ها مفهوم‌هایی هستند که بنای نظریه از آنها تشکیل می‌شود ویژگی‌ها مشخصات یک مقوله‌اند که توصیف و تشریح آنها مقوله را تعریف می‌کند و به آنها معنا می‌دهد.

جدول شماره ۲: کدهای توصیفی (کدهای اولیه استخراجی)

ردیف	کدهای اولیه	ردیف	کدهای اولیه
۱	اخلاق حرفه‌ای حسابر	۲۶	سوگیری ادراکی حسابر
۲	ادغام مؤسسات	۲۷	سیاست‌های خارج سازمانی
۳	ارتقای سطح کیفی حسابر	۲۸	شرایط جامعه حرفه‌ای
۴	استانداردها و قوانین	۲۹	شفافیت اطلاعاتی
۵	اصلاح قوانین و مقررات	۳۰	شفافیت مالی
۶	الزامات حرفه	۳۱	عوامل روانشناختی
۷	اندازه موسسه	۳۲	غنی‌سازی نرم افزاری و فناوری
۸	بازار رقابتی حسابر	۳۳	فرهنگ سازمانی موسسه
۹	برجستگی هویت حرفه‌ای	۳۴	فعالیت شرکت
۱۰	بیش اطمینانی	۳۵	فناوری اطلاعات
۱۱	پاسخگویی	۳۶	کارایی و اثر بخشی حسابر
۱۲	تجربه حسابر	۳۷	کاهش هزینه
۱۳	تغییر شریک	۳۸	کیفیت تجربه
۱۴	تغییرات مدیریتی	۳۹	محدودیت‌های آموزشی

ردیف	کدهای اولیه	ردیف	کدهای اولیه
۱۵	تفکر انتقادی حسابرس	۴۰	محدودیت های حرفه حسابرسی
۱۶	جو سازمانی موسسه	۴۱	محدودیت های فردی
۱۷	حق الزحمه حسابرسی	۴۲	محدودیت های قانونی
۱۸	دانش تخصصی	۴۳	منابع انسانی
۱۹	دانش حسابرس	۴۴	مهارت حرفه ای
۲۰	دانش عمومی	۴۵	مهارت فردی
۲۱	دانش فناوری	۴۶	موقعیت جغرافیایی
۲۲	دوری از اشتباهات قضای	۴۷	نوع حسابرسی
۲۳	زیرساخت ها	۴۸	وابستگی اقتصادی
۲۴	ساختار اقتصاد کشور	۴۹	ویژگی های فرهنگی جامعه
۲۵	سبک مدیریت		

۱-۲-۴ کدگذاری محوری: فرآیند مرتبط کردن مقوله ها به مقوله های فرعی است زیرا کدگذاری در محور یک مقوله صورت می گیرد و مقوله ها را در سطح ویژگی ها و ابعاد به یکدیگر مرتبط می کند.

جدول شماره ۳: مفهوم سازی الگوی اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی (استدلال استقرایی)

مقوله اصلی	مقوله فرعی	کد اولیه
	بیش اطمینانی	
	تجربه حسابرس	
	اخلاق حرفه ای حسابرس	
	عوامل هویتی	
	دانش حسابرس	
	سوگیری ادراکی حسابرس	
	تفکر انتقادی حسابرس	
اظهارنظر حسابرس	عوامل روانشناختی	
	محدودیت های فردی	
	دانش عمومی	
	دانش تخصصی	
	مهارت تجربه	
	دانش	
	مهارت فردی	

مقاله اصلی	مقاله فرعی	کد اولیه
	ویژگی های موسسه حسابرسی	کیفیت تجربه مهارت حرفه ای زیر ساخت ها موقعیت جغرافیایی ارتقای سطح کیفی حسابرسی اصلاح قوانین و مقررات کارایی و اثر بخشی حسابرسی کاهش هزینه پاسخگویی شفافیت اطلاعاتی شفافیت مالی فناوری اطلاعات دانش فناوری استانداردها و قوانین تغییر شریک منابع انسانی سبک مدیریت فرهنگ سازمانی موسسه اندازه موسسه الزامات حرفه بازار رقابتی حسابرسی وابستگی اقتصادی فعالیت شرکت نوع حسابرسی محدودیت حرفه حسابرسی محدودیت های قانونی
	اعتباردهی	
اطمینان بخشی		
	عوامل زیرساختی	
	عوامل سازمانی	
عوامل محیطی		
	عوامل شرکتی	
محدودیت های حسابرسی	محدودیت های حسابرسی	

مقوله اصلی	مقوله فرعی	کد اولیه
آموزش	آموزش	محدودیت های آموزشی برجستگی هویت حرفه ای غنی سازی نرم افزاری و فناوری ادغام موسسات دوری از اشتباهات قضاوتی ویژگی های فرهنگی جامعه شرایط جامعه حرفه ای ساختار اقتصاد کشور جو سازمانی موسسه سیاست های خارج سازمانی تغییرات مدیریتی حق الزحمه حسابرسی
چالش های گزارشگری	چالش های گزارشگری	

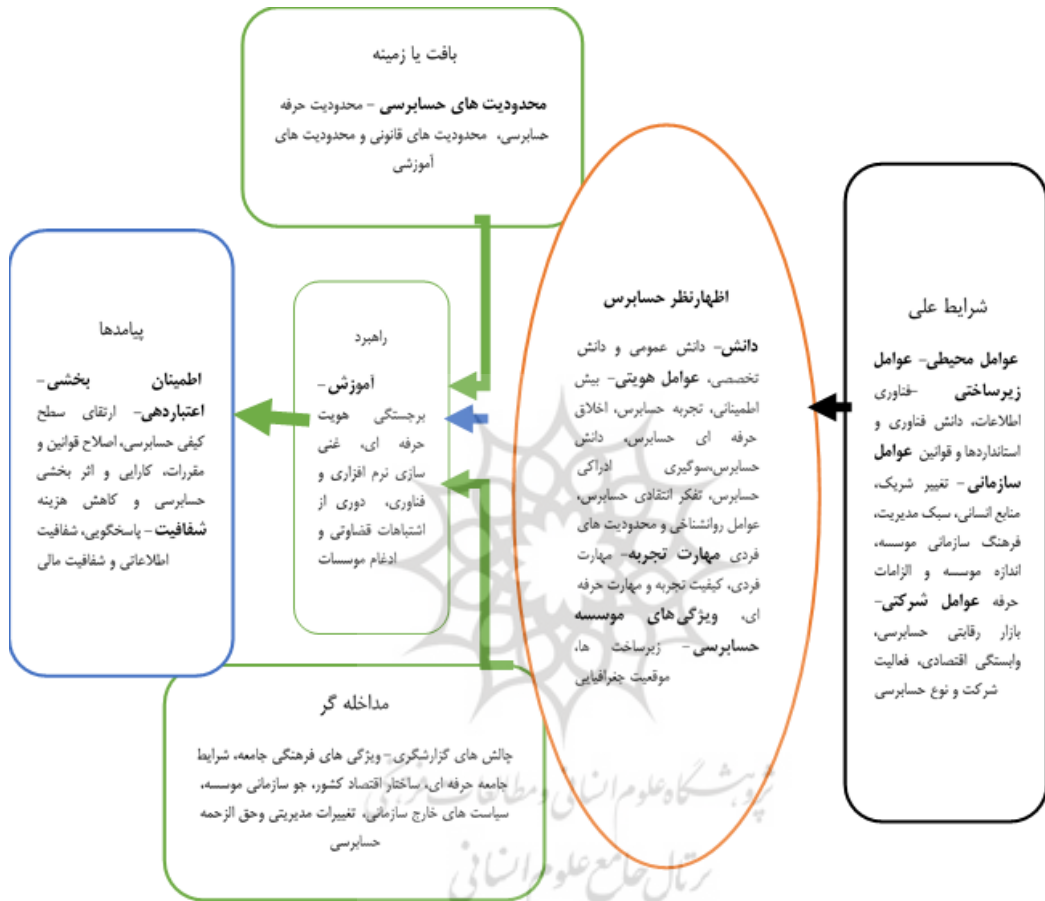
۳-۱-۴ کد گذاری انتخابی: یکپارچه کردن و پالایش نظریه در یکپارچه سازی مقوله‌ها حول یک مفهوم مرکزی که قدرت توضیح دهنده‌ی دارد مرتب می‌شوند پالایش نظریه شامل بازبینی طرح از لحاظ انسجام درونی و نداشت خلل در منطق آن پر کردن مقوله‌های ناپروورده و هرس مقوله‌های زائد و سنجش اعتبار طرح نظریه است اعتبار سنجی نظریه با مقایسه آن با داده‌های خام با عرضه کردن آن به پاسخگویان و دریافت نظر آنها انجام می‌گیرد. نظریه ای که پایه در داده‌ها دارد باید قابل تأیید توسط شرکت کنندگان باشد.

جدول شماره ۴ مفهوم سازی مدل پارادایمی پژوهش

کد محوری	مقوله اصلی	مقوله فرعی	کد اولیه
		عوامل هویتی	بیش اطمینانی تجربه حسابر اخلاق حرفه ای حسابر دانش حسابر سوگیری ادراکی حسابر تفکر انتقادی حسابر

کد محوری	مقوله اصلی	مقوله فرعی	کد اولیه
پدیده یا مقوله اصلی	اظهار نظر حسابرس	دانش	عوامل روانشناختی محدودیت های فردی دانش عمومی دانش تخصصی مهارت فردی کیفیت تجربه مهارت حرفه ای
پیامدها	اطمینان بخشی	ویژگی های موسسه حسابرسی اعتباردهی شفافیت	زیر ساخت ها موقعیت جغرافیایی ارتقای سطح کیفی حسابرسی اصلاح قوانین و مقررات کارایی و اثر بخشی حسابرسی کاهش هزینه پاسخگویی شفافیت اطلاعاتی شفافیت مالی فناوری اطلاعات دانش فناوری استانداردها و قوانین تغییر شریک منابع انسانی سبک مدیریت فرهنگ سازمانی موسسه اندازه موسسه الزامات حرفه بازار رقابتی حسابرسی
شرایط علی	عوامل محیطی	عوامل سازمانی	

کد محوری	مقوله اصلی	مقوله فرعی	کد اولیه
		عوامل شرکتی	وابستگی اقتصادی فعالیت شرکت نوع حسابرسی
بافت یا زمینه	محدودیت های حسابرسی	محدودیت های حسابرسی	محدودیت حرفه حسابرسی محدودیت های قانونی محدودیت های آموزشی
راهبرد	آموزش	آموزش	برجستگی هویت حرفه ای غنی سازی نرم افزاری و فناوری ادغام موسسات
			دوری از اشتباهات قضاوتی ویژگی های فرهنگی جامعه شرایط جامعه حرفه ای
مداخله گر	چالش های گزارشگری	چالش های گزارشگری	ساختار اقتصاد کشور جو سازمانی موسسه سیاست های خارج سازمانی
			تغییرات مدیریتی حق الزحمه حسابرسی

نمودار شماره ۱ مفهوم سازی مدل پارادایمی پژوهش

۲-۴ بخش کمی پژوهش:

۲-۴-۱ آمار توصیفی متغیرهای جمعیت شناختی اسمی:

جدول شماره ۵: مشخصات مشارکت کنندگان در بخش کمی

فروانی	درصد	فروانی	تجمعی
۹۶,۰۱	۹۶,۰۱	۲۸۹	مرد
۱۰۰	۳,۹۹	۱۲	زن
۲	۲	۶	بین ۳۰ تا ۳۵ سال
۵,۶	۳,۷	۱۱	بین ۳۵ تا ۴۰ سال
۳۹,۲	۳۳,۶	۱۰۱	بین ۴۰ تا ۴۵ سال
۹۱	۵۱,۸	۱۵۶	بین ۴۵ تا ۵۰ سال
۱۰۰	۹	۲۷	بالای ۵۰ سال
۵	۵	۱۵	لیسانس
۲۶,۲	۲۱,۳	۶۴	دانشجوی کارشناسی ارشد
۶۹,۴	۴۳,۲	۱۳۰	کارشناسی ارشد
۹۲,۷	۲۳,۳	۷۰	دانشجوی دکتری
۱۰۰	۷,۳	۲۲	دکتری
۳	۳	۹	کمتر از ۱۰ سال
۱۴,۶	۱۱,۶	۳۵	بین ۱۰ تا ۱۵ سال
۴۹,۵	۳۴,۹	۱۰۵	بین ۱۵ تا ۲۰ سال
۸۹,۷	۴۰,۲	۱۳۱	بین ۲۰ تا ۲۵ سال
۱۰۰	۱۰,۳	۳	بالای ۲۵ سال

۲-۴-۲ شناسایی و حذف کیس‌های بی تفاوت: در پیمایش کمی چه با استراتژی توصیفی و چه از نوع

آزمایشی علی رغم تلاش محقق برای درگیر کردن پاسخ دهنده؛ همواره افرادی به دلایل متفاوت تعدادی از گویه‌ها و یا حتی کل گویه‌ها را بدون اشتیاق و درگیری ذهنی پاسخ داده اند (میلر ۲۰۱۰)، این افراد را بی تفاوت می‌خواند البته محققین بسیاری روش‌هایی را برای شناسایی آنها ارائه نمودند اما هایر و همکارانش (۲۰۱۲)، این روش‌ها را به دو دسته روش‌های ظاهری و فرمول تقسیم بندی کرده‌اند. در روش ظاهری با استفاده از سوالات معکوس، سوالات زاید و الگوهای مختلف مثل باینری، ثابت، افزایشی و کاهشی و ... داده بی تفاوت شناسایی می‌شود و در روش فرمول با استفاده از اکسل و فرمول $Stdev.p$ (از این روش استفاده کردیم) تعداد ۶ داده بی تفاوت از مجموعه داده‌ها حذف و تعداد مشاهدات به ۳۰۴ عدد رسید.

۳-۲-۴ شناسایی کیس‌های تکراری (تکثیر شده) و حذف آنها - لیکرت ۱۹۰۷ معتقد است

که هیچ دو فردی یافت نمی‌شود که پیرامون تعدادی سوال نگرش و ترجیحاتی کاملاً یکسان داشته باشند (اسکات، ۲۰۱۷). بنابراین هیچ یک از کیس‌ها نباید کاملاً مشابه هم باشند.

جدول ۷: بررسی کیس‌های تکثیر شده و منحصر بفرد

فروانی	فروانی	درصد	معتبر درصد	فروانی تجمعی
کیس‌های تکراری (تکثیر شده)	۳	۱,۰	۱,۰	۱,۰
کیس‌های منحصر بفرد	۳۰۱	۹۹,۰	۹۹,۰	۱۰۰,۰
جمع کل	۳۰۴	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	

با توجه به نتایج جدول ۷ تعداد ۳ کیس تکراری (تکثیر شده) شناسایی و حذف گردید و دوباره نسبت به بررسی کیس تکراری اقدام می‌کنیم.

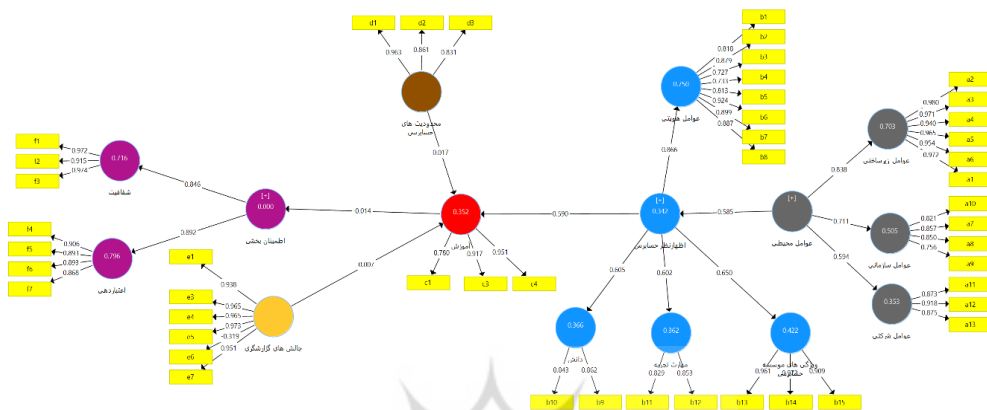
۴-۲-۴ شناسایی داده‌های پرت و مدیریت آنها: از نظر رینگل و همکارانش (۲۰۲۰)، داده‌ی پرت داده

ای است که از درجه بندی مقیاس مورد نظر محقق خارج باشد این نوع از داده‌ها باعث پدید آمدن ارباب و تورش در نتایج یک پژوهش می‌گردد زیرا در مقدار میانگین‌ها با انحراف معیار‌ها ایجاد تغییر می‌کند. بنابراین محقق باید آنها را شناسایی و سپس مدیریت علمی نماید. در بخش شناسایی داده‌های پرت بهترین ابزار نمودار *BOXPLOT* یا همان نمودار جعبه‌ای است. و در بخش مدیریت نیز ابتدا به پرسشنامه‌های اصلی رجوع کرد و اگر در دسترس نبود اعداد اولیه حدس زده شود و یا در نهایت در صورت عدم حدس آن خانه را خالی و تبدیل به *MISSING* نمائیم تا در بخش مدیریت داده مفقود شده مدیریت گردد.

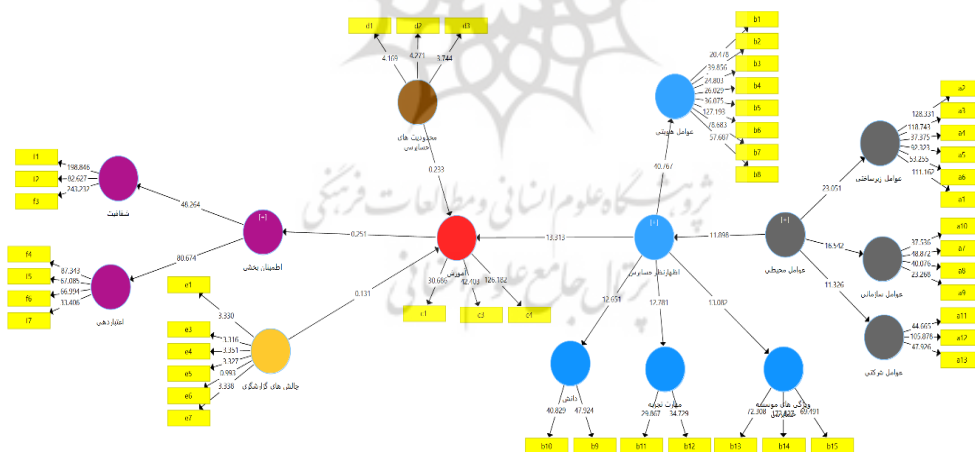
۵-۲-۴ شناسایی داده‌های مفقوده و مدیریت آنها - اکنون پس از مدیریت داده‌های پرت، داده‌های

مفقوده که به دلایل مختلف مانند هواس پرتی پاسخ دهندگان، فونت نامناسب پرسشنامه، ایجاد تعذب اخلاقی برای پاسخ دهنده و ایجاد شده است. شناسایی و مدیریت علمی گردد. مدیریت داده‌های پرت با طیف لیکرت تنها می‌تواند از طریق جاگذاری مقدار میانه اعداد امکان پذیر باشد (هایر و همکاران، ۲۰۱۲). محقق هم داده‌های گمشده باید در مورد یک کیس و هم در یک ستون یا متغیر و سپس آنها را بصورت علمی مدیریت کند.

۶-۲-۴ آمار استنباطی (تجزیه و تحلیل داده ها)

شکل ۲: مدل بیرونی (اندازه گیری) انعکاسی اصلاح شده در حالت تخمین ضرایب استاندارد

شکل ۳: مدل بیرونی (اندازه گیری) انعکاسی اصلاح شده در حالت معناداری ضرایب

آزمون پایایی مدل بیرونی انعکاسی- برای آزمون پایایی مدل بیرونی در سطح کاربردی نرم افزار چهار شاخص یا معیار وجود دارد.

آلفای کرونباخ

پایایی ترکیبی یا P دلوین-گلدشتاین

پایایی RHO_A یا همبستگی درونی اسپیرمن شاخص ها

پایایی اشتراکی

جدول ۸: آزمون پایایی مدل بیرونی انعکاسی

متغیرهای مکنون	Cronbach's Alpha	Composite Reliability	rho_A	(AVE)
آموزش	۰,۸۵۸	۰,۸۵۸	۰,۸۵۸	۰,۷۸۴
اعتباردهی	۰,۹۱۳	۰,۹۱۳	۰,۹۱۳	۰,۷۹۳
دانش	۰,۷۲۵	۰,۷۲۵	۰,۷۲۵	۰,۷۲۷
شفافیت	۰,۹۵	۰,۹۵	۰,۹۵	۰,۹۱
عوامل زیرساختی	۰,۹۸۵	۰,۹۸۵	۰,۹۸۵	۰,۹۲۹
عوامل سازمانی	۰,۸۳۹	۰,۸۳۹	۰,۸۳۹	۰,۶۷۵
عوامل شرکتی	۰,۸۶۷	۰,۸۶۷	۰,۸۶۷	۰,۷۹
عوامل هویتی	۰,۹۳۸	۰,۹۳۸	۰,۹۳۸	۰,۷۰۲
محدودیت های حسابرسی	۰,۸۹۴	۰,۸۹۴	۰,۸۹۴	۰,۷۸۷
مهارت تجربه	۰,۸۸	۰,۸۸	۰,۸۸	۰,۷۰۸
ویژگی های موسسه	۰,۹۴۳	۰,۹۴۳	۰,۹۴۳	۰,۸۹۸
حسابرسی	۰,۹۴۳	۰,۹۴۳	۰,۹۴۳	۰,۸۹۸
چالش های گزارشگری	۰,۸۹۹	۰,۸۹۹	۰,۸۹۹	۰,۷۸۳

آزمون روایی مدل بیرونی انعکاسی: در بحث روایی مدل بیرونی انعکاسی دو روش مهم وجود دارد که توسط نرم افزار *smart PLS* نیز شاخص های برای اندازه گیری این دو لحاظ شده است. یکی بحث روایی همگرا و دیگری روایی واگرا یا تشخیصی است.

روایی همگرا: هیر و همکارانش در سال ۲۰۱۲ دو شرط را برای بررسی روایی همگرا بیان نمودند که در این تحقیق هم مورد بررسی واقع شده است.

شرط اول: $AVE > 0,5$

شرط دوم: $CR > AVE$

معیار *AVE* نشان دهنده میانگین واریانس به استخراجی بین هر متغیر با شاخص های خود است. به بیان ساده تر *AVE* میزان همبستگی یک متغیر با شاخص های خود را نشان می دهد. فورنل و لارکر (۱۹۸۱) معیار *AVE* (میانگین واریانس استخراج شده) را برای سنجش روایی همگرا معرفی کرده و اظهار داشتند که در مورد این معیار،

^۱ Convergent validity

^۲ Discriminant validity

مقدار بحرانی عدد ۰/۵ است؛ بدین معنی که مقدار میانگین واریانس استخراج شده بالای ۰/۵ روایی همگرایی قابل قبول را نشان می‌دهند.

جدول ۹: شاخص‌های میانگین واریانس استخراجی و ضریب پایایی ترکیبی

متغیرهای مکنون	(AVE)	CR
آموزش	۰,۷۸۴	۰,۸۵۸
اعتباردهی	۰,۷۹۳	۰,۹۱۳
دانش	۰,۷۲۷	۰,۷۲۵
شفافیت	۰,۹۱۰	۰,۹۵۰
عوامل زیرساختی	۰,۹۲۹	۰,۹۸۵
عوامل سازمانی	۰,۶۷۵	۰,۸۳۹
عوامل شرکتی	۰,۷۹۰	۰,۸۶۷
عوامل هویتی	۰,۷۰۲	۰,۹۳۸
محدودیت‌های حسابرسی	۰,۷۸۷	۰,۸۹۴
مهارت تجربه	۰,۷۰۸	۰,۸۸۰
ویژگی‌های موسسه حسابرسی	۰,۸۹۸	۰,۹۴۳
چالش‌های گزارشگری	۰,۷۸۳	۰,۸۹۹

روایی واگرا^۱ - روایی تشخیصی یا واگرا توانایی یک مدل اندازه‌گیری انعکاسی را در میزان افتراق مشاهده پذیرهای (سوالات هر متغیر مکنون با سوالات متغیر مکنون دیگر) موجود در مدل می‌سنجد. (هایر، ۲۰۰۹). برای سنجش روایی واگرا یا تشخیصی نیز سه آزمون اصلی بارهای عرضی، آزمون فورنل و لارکر و آزمون چند خصیصه و چند روش در تمام پژوهش‌ها و مقالات معتبر جهان انجام می‌گیرد که متأسفانه اصلاً این موضوع در پژوهش‌های ایران دیده نمی‌شود. باید در نظر داشت که مجموع دو روایی همگرا و واگرا است که روایی داده‌های جمع‌آوری شده توسط شاخص‌های اندازه‌گیری‌کننده‌ی متغیرها را می‌سازد (مرادی، خواجه‌ی ۱۳۹۵).

^۱ Divergent Validity

(الف) روش فورنل و لارکر^۱ - معیار دیگری که برای سنجش روایی و اگرای مدل‌های بیرونی در روش مدل‌یابی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی SEM-PLS بکار می‌رود معیار معرفی شده توسط فورنل و لارکر است که میزان رابطه یک متغیر با شاخص‌هایش در مقایسه رابطه آن متغیر با سایر متغیرها است؛ به طوری که روایی و اگرای قابل قبول یک مدل حاکی از آن است که یک متغیر در مدل تعامل بیشتری با شاخص‌های خود دارد تا با متغیرهای دیگر. برای ایجاد این مانرپس از جذر AVE بجای اعداد ۱ در قط اصلی ماترپس همبستگی استفاده می‌شود. باید جذر AVE متغیر مکنون مربوطه از همبستگی آن متغیر با متغیرهای دیگر بیشتر باشد.

جدول ۱۰: همبستگی بین متغیرهای مکنون و قرارگیری جذر AVE روی قط اصلی

آموزش	اعتباردهی	دانش	شفافیت	عوامل زیرساختی	عوامل سازمانی	عوامل شرکی	عوامل هویتی	محدودیت‌های حسابرپی	مهارت تجربه	ویژگی‌های موسسه	چالش‌های گزارشگری
۰٫۸۸۶	۰٫۰۰۲	۰٫۸۹۰	-	۰٫۸۵۳	۰٫۰۱۲	۰٫۲۸۳	۰٫۰۲۴	۰٫۴۵۱	۰٫۰۲۱	۰٫۹۵۴	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
۰٫۱۹۶	-۰٫۰۰۶	۰٫۱۰۵	۰٫۰۳۷	۰٫۰۹۶	۰٫۰۳۰	۰٫۰۸۲	۰٫۰۲۰	۰٫۰۲۷	۰٫۰۳۳۴	۰٫۰۱۱	۰٫۴۸۵
۰٫۴۸۱	۰٫۰۰۰	۰٫۴۱۱	۰٫۰۵۴	۰٫۰۳۰	۰٫۰۸۲	۰٫۰۳۰	۰٫۰۲۰	۰٫۰۲۷	۰٫۰۳۳۴	۰٫۰۱۱	۰٫۴۸۵
۰٫۴۸۵	۰٫۰۱۱	۰٫۳۳۴	۰٫۰۲۷	۰٫۰۲۰	۰٫۰۳۰	۰٫۰۸۲	۰٫۰۲۰	۰٫۰۲۷	۰٫۰۳۳۴	۰٫۰۱۱	۰٫۴۸۵
۰٫۳۷۱	۰٫۰۶۶	۰٫۳۱۵	۰٫۰۴۹	۰٫۰۲۷	۰٫۰۴۶	۰٫۰۳۸	۰٫۰۸۳	۰٫۰۰۷	۰٫۰۰۸	۰٫۰۰۴	۰٫۰۰۳
۰٫۰۷۸	۰٫۰۱۴	۰٫۰۹۲	۰٫۰۵۹	۰٫۰۰۸	۰٫۰۱۷	۰٫۰۰۹	۰٫۰۰۷	۰٫۰۰۷	۰٫۰۰۸	۰٫۰۰۴	۰٫۰۰۳
۰٫۴۳۶	۰٫۰۱۴	۰٫۰۶۷	۰٫۰۹۷	۰٫۰۰۴	۰٫۰۳۷	۰٫۰۳۷	۰٫۰۲۸	۰٫۰۰۸	۰٫۰۰۸	۰٫۰۰۴	۰٫۰۰۳
۰٫۶۱۶	۰٫۰۴۵	۰٫۳۲۲	۰٫۰۲۴	۰٫۰۲۴	۰٫۰۴۹	۰٫۰۴۶	۰٫۰۲۹	۰٫۰۰۴	۰٫۰۳۷	۰٫۰۰۴	۰٫۰۰۳
۰٫۰۱	۰٫۰۰۵	۰٫۰۸۱	۰٫۰۲۴	۰٫۰۱۳	۰٫۰۱۰	۰٫۰۱۴	۰٫۰۱۴	۰٫۰۴۶	۰٫۰۰۳	۰٫۰۰۸	۰٫۰۰۸
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

^۱ The Fornell – Larcker Criterion

ب- شاخص روایی واگرا HTMT- مهمترین آزمون روایی واگرا و به تبع آن روایی آزمونی است که در سال ۲۰۱۵ هنسler و همکارانش برای سنجش قابلیت تشخیص و واگرایی شاخص ها و متغیر های مدل پژوهش از یکدیگر ارائه گردید. در این روش در قالب روشی خلافاً هر متغیر یک خصیصه و هر سوال یا آیتام یک روش برای اندازه گیری آن تلقی می شود. سپس جفت جفت متغیر ها با یکدیگر در قالب ماتریسی که HTMT خوانده می شود مورد بررسی قرار گرفته و افتراق آن ها از یکدیگر سنجیده می شود.

جدول ۱۱: شاخص روایی واگرا HTMT

آموزش	اعتباردهی	دانش	شفافیت	عوامل زیرساختی	عوامل سازمانی	عوامل شرکتی	عوامل هویتی	محدودیت های حسابرسی	مهارت تجربه	ویژگی های موسسه	چالش های گزارشگری
آموزش	۰,۰۲۳										
اعتباردهی		۰,۵۲۱									
دانش			۰,۰۰۷								
شفافیت				۰,۰۲۹							
عوامل زیرساختی					۰,۰۶۴	۰,۱۳۶					
عوامل سازمانی							۰,۳۲۸				
عوامل شرکتی								۰,۵۱۲			
عوامل هویتی									۰,۴۲۶		
محدودیت های حسابرسی										۰,۰۸۵	
مهارت تجربه											۰,۰۸۵
ویژگی های موسسه											
چالش های گزارشگری											

آزمون کیفیت مدل بیرونی پژوهش- برای بررسی کیفیت مدل بیرونی نهایی از شاخصی بنام روایی متقاطع شاخص اشتراکی بهره می بریم. این شاخص که به اختصار CV com خوانده می شود با توجه به مطالعات هیر و همکارانش ۲۰۱۲ با سه مقدار ۰,۰۲ به عنوان مقدار ضعیف، ۰,۱۵ متوسط و ۰,۳۵ قوی مورد مقایسه قرار می گیرد. سپس با توجه به نزدیکی به هر یک از این سه مقدار پیرامون آن تحلیل انجام می گیرد.

جدول ۱۲: روایی متقاطع شاخص اشتراکی

متغیر ها	CV COM
----------	--------

۰,۲۵۱	آموزش
۰,۰۰۰	اطمینان بخشی
۰,۵۷۸	اعتباردهی
۰,۲۵۲	دانش
۰,۶۰۰	شفافیت
۰,۵۹۱	عوامل زیرساختی
۰,۳۱۱	عوامل سازمانی
۰,۲۵۷	عوامل شرکتی
۰,۴۷۸	عوامل هویتی
۰,۰۰۰	محدودیت های حساسی
۰,۲۴۲	مهارت تجربه
۰,۳۵۰	ویژگی های موسسه حساسی
۰,۰۰۰	چالش های گزارشگری

همانطور که در جدول ۱۲ مشخص است که کلیه متغیرهای اصلی مدل دارای مقادیر **CV com** در سطحی بسیار قوی هستند و این گویای کیفیت بسیار بالای مدل بیرونی انعکاسی پژوهش حاضر است. معادلات آزمون های ضرایب مسیر و معناداری آن ها

جدول ۱۳: ضرایب مسیر رابطه بین سازه با مولفه های متناظرشان

تفسیر	T VALUE	ضرایب مسیر	فرضیات
تایید فرضیه	۱۱,۸۷۵	۰,۵۸۵	فرضیه اول
تایید فرضیه	۱۲,۳۸۹	۰,۵۹۰	فرضیه دوم
رد فرضیه	۰,۲۲۶	۰,۰۱۷	فرضیه سوم
رد فرضیه	۰,۱۳۰	۰,۰۰۷	فرضیه چهارم
رد فرضیه	۰,۲۴۳	۰,۰۱۴	فرضیه پنجم

در جدول ۱۳ محقق بر اساس مدل درونی فرضیات هفت گانه مدل مفهومی پژوهش را به آزمون نهاده است. اما مطابق با نظر گیفن ۲۰۱۰، تریچر ۲۰۱۷، هایلر ۲۰۱۴، کومار ۲۰۱۸، ... ابزار های واریانس محور در حقیقت به صورت قطعی نمی توانند بیان کنند که یک فرضیه رد یا تایید می گردد. بلکه این ابزار ها در حقیقت پیشبینی کننده نتایج برای جمعیت های بزرگتر هستند. به صورتی که کلانین ۲۰۱۶ اشاره می کند که اگر مدلی تازه تولد یافته باشد ابتدا باید در این نرم افزار ها مورد ارزیابی قرار گیرد و سپس در جمعیتی بزرگتر مورد آزمون نهایی واقع شد.

آزمون دقت پیش بینی متغیر های مکنون درون‌زا (R Square)

جدول ۱۳: R Square یا R^2 (ضریب تعیین)

متغیر درون‌زا	R Square	R Square Adjusted
آموزش	۰,۳۵۲	۰,۳۴۵
اطمینان بخشی	۰,۰۰۰	-۰,۰۰۳
اظهاری نظر حسابرس	۰,۳۴۲	۰,۳۳۹

آزمون اندازه اثر

جدول ۱۴: مقادیر اندازه اثر

متغیر درون‌زا	آموزش	اطمینان بخشی	عوامل هویتی
آموزش		۰,۰۰۰	
اطمینان بخشی			
اظهاری نظر حسابرس	۰,۵۲۶		۰,۸۰۲

آزمون کیفیت پیش بینی مدل درونی

جدول ۱۵: روایی متقاطع شاخص افزونگی

متغیر درون‌زا	CV RED
آموزش	۰,۲۵۱
اطمینان بخشی	۰,۰۰۰
اظهاری نظر حسابرس	۰,۱۲۹

مدل کلی PLS- در این بخش محقق بر اساس ادبیات حوزه برازش که به دنبال تطابق مشاهدات در نمونه با واقعیت جامعه می باشد ابتدا شاخص SRMR را در نرم افزار محاسبه و با نقطه برش ۰,۰۸ مقایسه می نماید. رینگل و سارستد ۲۰۱۶ معتقد هستند که اگر این شاخص از نقطه برش مربوطه کوچکتر باشد مدل کلی برازش دارد. همچنین نظریه تنه‌هاوس و همکارانش پیرامون میانگین هندسی از مدل بیرونی و درونی پابرجاست. مقدار شاخص $SRMR=0,034$ است که از نقطه برش مربوطه کمتر می باشد و محقق می تواند اعلام کند که مدل برازش دارد و مشاهدات نمونه با واقعیت تطابق دارد. علاوه بر نظر تنه‌هاوس و همکارانش معیار GOF که این معیار همان

میانگین هندسی میانگین ضرایب تعیین متغیرهای درون‌زای و میانگین مقادیر اشتراکی متغیرهای تحقیق است. وتزلس و همکاران^۱ (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای شاخص کیفیت مدل کلی GOF معرفی نموده اند.

$$GOF = \sqrt{0.126 * 0.227}$$

که برابر خواهد بود با

$$GOF = 0.169$$

با توجه به اینکه مقدار شاخص بسیار بیشتر از مقدار ۰/۰۱ است می‌توان نتیجه گرفت که مدل کلی تحقیق از کیفیت و یا به تعبیر منابع قدیمی از برازش بسیار ضعیفی برخوردار است و تا ۹۵ درصد دقت کواریانس محور ها به آزمون فرضیات پرداخته است.

۵. بحث و نتیجه گیری

بنا به نظر کرسول^۲ (۲۰۰۵)، یک نظریه پرداز زمینه بنیان می‌تواند نظریه خود را به سه شیوه ممکن ارائه نماید: به صورت نمودار، به شکل تشریحی و روایت یک داستان و یا به صورت مجموعه‌ای از گزاره‌ها. در این پژوهش مدل اکتشافی به دو شکل ارائه میشود؛ به این منظور ابتدا از طریق نمودار مدل اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی حسابرس در ایران ارائه شده و سپس روایت و تشریح می‌گردد. در این پژوهش سعی بر ایجاد نگرشی متفاوت و جامع‌تر نسبت به موضوع بسیار مهم اظهارنظر حسابرس مبتنی بر حالات روانی حسابرس در ایران شد و مدل اظهارنظر حسابرسی با ۶ محور عوامل علی، زمینه، راهبردها، مداخله‌گرها، پیامدها و مقوله محوری به صورت جامع از نظر خبرگان ارائه گردید. داده‌های پژوهش در خصوص گستره مفهومی، ابعاد و مولفه‌های موثر بر اظهارنظر حسابرسی، راهبردهای مرتبط با آن و پیامدهای افزایش کیفیت اظهارنظر حسابرس مبتنی بر حالات روانی حسابرس در این بخش مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. محقق با توجه به درگیری با تحقیق، ادبیات تحقیق، نظر خبرگان دسته‌بندی‌ها را با یک ابزار تثلیث انجام و در نهایت ۶ مقوله اصلی شامل عوامل محیطی (عوامل زیرساختی - فناوری اطلاعات، دانش فناوری و استانداردها و قوانین عوامل سازمانی - تغییر شریک، منابع انسانی، سبک مدیریت، فرهنگ سازمانی موسسه، اندازه موسسه و الزامات حرفه عوامل شرکتی - بازار رقابتی حسابرسی، وابستگی اقتصادی، فعالیت شرکت و نوع حسابرسی)، اظهارنظر حسابرس (دانش - دانش عمومی و دانش تخصصی، عوامل هویتی - بیش اطمینانی، تجربه حسابرس، اخلاق حرفه‌ای حسابرس، دانش حسابرس، سوگیری ادراکی حسابرس، تفکر انتقادی حسابرس، عوامل روانشناختی و محدودیت‌های فردی مهارت تجربه - مهارت فردی، کیفیت تجربه و مهارت حرفه ای، ویژگی‌های موسسه حسابرسی - زیرساخت‌ها، موقعیت جغرافیایی) چالش‌های گزارشگری -

^۱ Wetzels et al.

^۲ Creswell

ویژگی های فرهنگی جامعه، شرایط جامعه حرفه ای، ساختار اقتصاد کشور، جو سازمانی موسسه، سیاست های خارج سازمانی، تغییرات مدیریتی و حق الزحمه حسابرسی، اطمینان بخشی (اعتباردهی - ارتقای سطح کیفی حسابرسی، اصلاح قوانین و مقررات، کارایی و اثر بخشی حسابرسی و کاهش هزینه شفافیت - پاسخگویی، شفافیت اطلاعاتی و شفافیت مالی) آموزش - برجستگی هویت حرفه ای، غنی سازی نرم افزاری و فناوری، دوری از اشتباهات قضای و ادغام موسسات؛ محدودیت های حسابرسی - محدودیت حرفه حسابرسی، محدودیت های قانونی و محدودیت های آموزشیرا ایجاد نموده است. و در ادامه پژوهش ۵ فرضیه به شرح ذیل تدوین و با استفاده از پرسشنامه استخراجی بخش کیفی برای نمونه انتخابی به تعداد ۳۴۷ نفر از طریق مکاتبه، مراجعه حضوری، پست الکترونیکی، نمابر و ... تکمیل شده و این پرسشنامه ها پس از ویرایش داده ها وارد نرم افزار SPSS و SMARTPLS شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. بر این اساس مهمترین یافته های تحقیق بر اساس معادلات ساختاری انجام گرفته در فصل چهارم عبارتند از :

فرضیه اول: بین عوامل محیطی و اظهار نظر حسابرسان ارتباط وجود دارد. این فرضیه با توجه به مقدار $pvalue$ و نیز مقدار استاندارد شده آن یعنی $tvalue=11,875$ و نقطه برش مربوط به معناداری آن در سطح اطمینان یا احتمال ۹۵ درصد فرض آماری H_0 رد و فرض آماری H_1 تایید می شود. بنابراین بین عوامل محیطی و اظهار نظر حسابرسان ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد. بنابراین پیش بینی می شود که این فرضیه در صورت آزمون در یک جامعه بزرگتر تایید شود. با توجه به مسئولیت خطیر حسابرسان در بررسی و اعتباردهی به صورتهای مالی شرکتها و ارائه اظهارنظر قابل اتکا برای افراد ذینفع جهت ارزیابی عملکرد، انجام رفتارهای غیرحرفه ای شرکای حسابرسی به عنوان رهبر و مدیر موسسه در قالب تغییر شریک، منابع انسانی، سبک مدیریت فرهنگ سازمانی موسسه، اندازه موسسه، الزامات حرفه و بازار رقابتی حسابرسی می تواند اظهارنظر حسابرسان و در نتیجه کیفیت حسابرسی را تحت تاثیر قرار دهد. سبک رهبری بر کارکردهای حسابرسان تاثیرگذار است و مشکلات اخلاقی در رهبری باعث کاهش اطمینان و اعتماد حسابرسان به رهبران نالایق و غیراعتماد می شود، بنابراین کارکردهای تخصصی آنها به دلیل نبود انگیزه کاهش می یابد گاردنر و همکاران^۱ (۲۰۰۵)، بنابراین موسسات حسابرسی با انتخاب سرپرستان شایسته و آموزش آنان در خصوص نحوه برخورد مناسب با زیردستان و نیز فراهم ساختن محیط و شرایطی که در آن، حسابرسان با یکدیگر روابط صمیمانه داشته باشند، موجب کاهش تعداد دفعات بروز رفتارهای کاهنده کیفیت حسابرسی خواهد شد، کیفیت خدمات آنان افزایش می یابد و در نتیجه تداوم فعالیت آنان در درازمدت می شود (محمدی و همکاران، ۱۳۹۷). فرهنگ سازمانی؛ مدیریت ارزش های اخلاقی در محیط کار موجب مشروعیت اقدامات مدیریتی شده، انسجام و تعادل فرهنگ سازمانی را تقویت می کند، اعتماد در روابط بین افراد و گروه ها را بهبود می بخشد و با پیروی بیشتر از استانداردها، موجب بهبود رفتار کارکنان و در نهایت افزایش سود خواهد شد (دونالدسون و دیویس^۲، ۱۹۹۰). سبک رهبری موسسات عاملی مهم و تاثیرگذار بر فرهنگ موسسات است و این فرهنگ سازمانی است که تعیین می کند

^۱ Gardner et al

^۲ Donaldson & Davis

موسسه کیفیت محور است یا درآمد محور و آیا مدیریت رده بالا از ارزش و نقش مهمی که حسابرسی در بازارهای سرمایه بازی می‌کند آگاه است (می و همکاران^۱، ۲۰۰۳). اندازه موسسه؛ شدت عرضه خدمات حسابرسی و همچنین افزایش تعداد موسسات حسابرسی کوچک، حق انتخاب صاحبکاران از میان حسابرسان را بیشتر نموده و احتمال ارائه اظهارنظر حسابرسی با کیفیت پایین‌تر را بیشتر می‌کند. براساس نتایج پژوهش‌های پیشین، بعد از تفکیک بازار حسابرسی ایران، صدور گزارش غیرمقبول حسابرسی و تعداد بندهای شرط گزارش حسابرسی کاهش یافته است (محمدرضایی و همکاران، ۲۰۱۶). موسسه‌های حسابرسی بزرگ مشتریان بزرگتری دارند، بنابراین، انتظار بازار از حسابرسان برای کشف تحریف‌های موجود در صورتهای مالی افزایش خواهد یافت (دیویدسون و تئو^۲، ۱۹۹۳). همچنین موسسات حسابرسی بزرگتر به دلیل دارا بودن امکانات و منابع بیشتر برای آموزش حسابرسان، نسبت به موسسات موسسات کوچکتر دارای کیفیت حسابرسی بالاتری هستند. لنوکس^۳ (۱۹۹۹)، دریافت که حسابرسی بزرگ نسبت به موسسات حسابرسی کوچک انگیزه بیشتری برای ارائه اظهارنظر صادقانه دارند. الزامات حرفه؛ الزامات حرفه نوعی وابستگی فردی نسبت به شغل و حرفه خود است. پای و همکاران^۴ (۲۰۱۲)، دریافتند که تعهد حرفه‌ای وابستگی ذهنی فرد به حرفه، اعتقادات و هویت افراد در برابر اهداف و ارزش‌های مختلف است تا جایی که فرد برای حرفه خود حاضر هر کار سختی را انجام دهد. از آن جا که فرایند حسابرسی به صورت گروهی انجام می‌شود، رهبری گروه بر رفتار زیردستان تاثیرگذار است و با مشارکت با زیردستان، ارائه توضیحات به آنان و تمایل به اصلاح در صورت لزوم باعث افزایش تعهد حرفه‌ای حسابرسان خواهد شد و در نتیجه حسابرسان تلاش می‌کنند تا وظایف خود را به درستی انجام دهند و در راه موفقیت حرفه حسابرسی گام بردارند و از انجام فعالیت‌هایی که برای حرفه حسابرسی مضر است و کیفیت حسابرسی را کاهش می‌دهد، خودداری نمایند (زمانی و مهدوی، ۱۳۹۹).

فرضیه دوم: بین اظهار نظر حسابرسی و آموزش ارتباط وجود دارد. این فرضیه با توجه به مقدار $pvalue$ و نیز مقدار استاندارد شده آن یعنی $tvalue=12,389$ و نقطه برش مربوط به معناداری آن در سطح اطمینان یا احتمال ۹۵ درصد فرض آماری H_0 رد و فرض آماری H_1 تایید می‌شود. بنابراین بین اظهار نظر حسابرسی و آموزش ارتباط ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد. بنابراین پیش بینی می‌شود که این فرضیه در صورت آزمون در یک جامعه بزرگتر تایید شود. پس از بررسی شرایط علی موثر بر اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی حسابرس، راهبردها و کنش و واکنش‌هایی که برای دستیابی به سطوح متفاوت اظهارنظر حسابرسی مبتنی بر حالات روانی حسابرس لازم است مورد توجه قرار می‌گیرد. تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها نشان داد که مشارکت‌کنندگان جهت افزایش کیفیت اظهارنظر حسابرسی راهبردهایی جهت آموزش، شامل غنی‌سازی زیرساخت‌های نرم افزاری و فناوری، ادغام موسسات و دوری از اشتباهات قضایوتی را مطرح نمودند. در شرایط حاضر، که استانداردهای حسابداری و حسابرسی مدام در حال تغییر هستند، همگام‌سازی دانش حسابرسی با قوانین و مقررات جدید ضروری است. به نظر می‌رسد کارشناسان خبره حرفه،

^۱ May et al

^۲ Davidson, R. A., & Neu, D

^۳ Lennox, C. S

^۴ Pai et al

حسابداران و حسابرسان به آموزش مستمر نیاز دارند. بنابراین، برای اینکه حسابرس به صورت به نگام، بتواند انعطاف‌پذیری لازم را برای اجرای صحیح قوانین جدید داشته باشد، باید آموزش صحیح و به موقع را برای تمامی شاغلان حرفه در نظر بگیرد. اکثریت حسابرسان در ایران از فناوری‌های پیشرفته به ویژه فناوری‌هایی مانند تجارت الکترونیک و طراحی و نصب سیستم، اطلاعات و دانش کافی ندارند و تنها در سازمان‌های مرکزی دانش کافی در این زمینه وجود دارد (مرادی و همکاران، ۱۳۹۶). بنابراین حرفه حسابرسی باید به درستی به نیازهای روز جامعه در این زمینه مطابقت داشته باشد، چرا که استفاده از فناوری اطلاعات باعث می‌شود حسابرسان زمان کمتری را برای بررسی و انجام آزمون‌های محتوا و محاسبات ریاضی صرف نمایند و در نتیجه دقت، سرعت و کیفیت اظهارنظر حسابرس افزایش می‌یابد. استفاده از نرم‌افزارهای جدید با قابلیت تعریف و بروزرسانی اطلاعات، توانمندی حسابرس را در پردازش اطلاعات افزایش می‌دهد.

فرضیه سوم: بین محدودیت‌های حسابرسی و آموزش ارتباط وجود دارد. این فرضیه با توجه به مقدار $pvalue$ و نیز مقدار استاندارد شده آن یعنی $tvalue=0.226$ و نقطه برش مربوط به معناداری آن در سطح اطمینان یا احتمال ۹۵ درصد فرض آماری H_0 تایید و فرض آماری H_1 رد می‌شود. بنابراین بین محدودیت‌های حسابرسی و آموزش ارتباط معناداری به لحاظ آماری وجود ندارد. به دلیل نبود مبانی نظری حمایت‌کننده و همچنین تحقیقات مشابه امکان مقایسه فراهم نگردید.

فرضیه چهارم: بین چالش‌های گزارشگری و آموزش ارتباط وجود دارد. این فرضیه با توجه به مقدار $pvalue$ و نیز مقدار استاندارد شده آن یعنی $tvalue=0.130$ و نقطه برش مربوط به معناداری آن در سطح اطمینان یا احتمال ۹۵ درصد فرض آماری H_0 تایید و فرض آماری H_1 رد می‌شود. بنابراین بین محدودیت‌های حسابرسی و آموزش ارتباط معناداری به لحاظ آماری وجود ندارد. حسابرسان در فرایند حسابرسی به بررسی صورتهای مالی می‌پردازند تا نسبت به آنها اظهارنظر حرفه‌ای انجام دهند اما ممکن است حسابرسان نیز در اظهارنظر خود دچار اشتباه شوند. به منظور اجتناب از اشتباهات قضاوتی، حسابرس بایستی مهارت خود را با ارتقای دانش و آموزش حسابرسی افزایش دهد. به این ترتیب می‌تواند ارزیابی بهتری از شرایط مختلف و معیارهای مربوط داشته باشد. تصمیم‌گیری گروهی نیز برای جبران اشتباهات قضاوتی بسیار موثر است. بنابراین، وقتی یک حسابرس، کار دیگری را مورد بررسی قرار می‌دهد امکان رفع اشتباهات قضاوتی بیشتر خواهد بود. استفاده از راهنمای تصمیم‌گیری در فرایند حسابرسی نیز می‌تواند به کاهش اشتباهات قضاوتی و فردی کمک کند. موسسات حسابرسی بزرگ نسبت به موسسات کوچک، خدمات باکیفیت‌تری را ارائه می‌کنند و همچنین در صورت قصور حسابرسی، موسسات حسابرسی بزرگتر اعتبار بیشتری را از دست می‌دهند (دی آنجلو، ۱۹۸۱). با توجه به برخی نیازهای اساسی حرفه حسابرسی مانند افزایش نیروهای ماهر و کارآزموده و افزایش عمق تخصص نیروها و شرکاء، کاهش هزینه‌های حسابرسی در سایه افزایش حجم خدمات حسابرسی در موسسات، بهبود کیفیت و دامنه تخصصی که باعث به دست آوردن فرصت رشد بیشتر خواهد شد و همچنین حفظ استقلال موسسات حسابرسی، در دهه‌های گذشته موضوع ادغام موسسات حسابرسی و تشکیل

مؤسسات بزرگ حسابرسی در سطح بازار بین‌المللی حسابرسی مطرح است. رشد اندازه شرکت از طریق ادغام با رقبا، از پیشرفته‌ای اقتصاد مدرن است

فرضیه پنجم: بین آموزش و اطمینان بخشی حسابرسان ارتباط وجود دارد. این فرضیه با توجه به مقدار $pvalue$ و نیز مقدار استاندارد شده آن یعنی $tvalue=0.243$ و نقطه برش مربوط به معناداری آن در سطح اطمینان یا احتمال ۹۵ درصد فرض آماری H_0 تایید و فرض آماری H_1 رد می‌شود. بنابراین بین محدودیت های حسابرسی و آموزش ارتباط معناداری به لحاظ آماری وجود ندارد. حسابرسی صورتهای مالی وسایر اطلاعات مالی از مهمترین ابزارهای حصول اطمینان از شفافیت اطلاعات شرکتهای به شمار می‌رود. حسابرسان مستقل از طریق اعتباردهی به صورتهای مالی و سایر اطلاعات مورد رسیدگی آلودگی‌ها را از اطلاعات مالی می‌زدایند و موجب شفافیت اطلاعاتی شرکت‌ها می‌شوند. بر همین اساس، حسابرسی صورتهای مالی توسط حسابرسان مستقل به عنوان یکی از الزامات اصلی بورس‌های مختلف دنیا به شمار می‌آید. در دهه اخیر، که به دلیل برخی رسوایی‌های مالی نظیر رسوایی‌های حسابداری شرکتهای انرون، ورلدکام و نظایر آن استقلال حسابرسان همواره مورد سؤال قرار گرفت، نهادهای نظارتی حرفه حسابداری و بازار سرمایه به منظور تقویت استقلال حسابرسان، تغییر منظم آنها را به عنوان یکی از راهکارها پیشنهاد، یا الزام کرده، و به اجرا گذاشته است. پیامدها، خروجی‌های حاصل از استفاده از راهبردها می‌باشند. تحلیل مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که پیامدها را می‌توان در دو دسته پیامدهای اعتباردهی و شفافیت تقسیم بندی نمود. با توجه به اینکه حرفه حسابرسی با صدور اظهارنظر حسابرسی، کیفیت صورتهای مالی را تضمین می‌کند (لنوکس، ۱۹۹۹). انتظار می‌رود اطلاعات استخراج شده از گزارش حسابرسی نشانگر خوبی از ورشکستگی یک شرکت باشد. اظهارنظر حسابرسی از قدرت پیش‌بینی بالایی برخوردار است، برخی از اطلاعات حسابرسی، مانند نوع اظهارنظر حسابرسی، تجمع اظهارنظرهای مشروط یا تغییر زیاد حسابرسان، به افزایش قدرت پیش‌بینی کمک می‌کند (آلتمن و هاتکیس^۱، ۲۰۱۰). بنابراین، نقش اصلی حسابرسان خارجی تضمین قابلیت اطمینان صورتهای مالی ارائه شده توسط یک شرکت است و افزایش کیفیت اظهارنظر حسابرسی می‌تواند به شفاف سازی هر چه بیشتر صورتهای مالی و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی کمک می‌کند. خدمات حسابرسی به عنوان ناظری مستقل بر نحوه عملکرد مدیریت و نوع گزارشگری وی، مکانیزمی در جهت افزایش قابلیت اتکا و مربوط بودن صورتهای مالی، کاهش عدم اطمینان در تصمیمات سرمایه گذاری و نهایتاً بهبود شفافیت شرکتی تلقی می‌شود (حکیم و عمری^۲، ۲۰۱۰). شفافیت شرکتی موجب کاهش عدم تقارن اطلاعاتی است و جزء لاینفک نظام راهبری شرکتی به شمار می‌رود. در واقع، اطلاعات شفاف یکی از ابزارهای مدیران در ابفای مسئولیت پاسخگویی است و باعث بهبود سازوکار کشف قیمت، قیمت‌گذاری بهینه و در نتیجه آن،

^۱ Altman, E. I., & Hotchkiss, E

^۲ Hakim Faten; Omri Mohamed Ali,

افزایش امکان پیش‌بینی منطقی روند قیمت‌ها می‌شود. بر این اساس، افزایش کیفیت اظهارنظر حسابرسی به اعتدالی جایگاه و فرهنگ حسابرسی و حساب‌خواهی در جامعه و در نتیجه افزایش فرهنگ سرمایه‌گذاری می‌انجامد.

۶. منابع و مآخذ

- جامعی، رضا، لطفی جو، نشمین. (۱۴۰۰). تأثیر ارتباطات سیاسی بر اظهارنظر حسابرس با تأکید بر ویژگی‌های بازار شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه علمی کارافن، ۱۸(۲)، ۷۲-۵۵.
- حمیدیان، نرگس، عرب صالحی، مهدی، تقیان، مجید. (۱۴۰۱). تأثیر مدیریت سود واقعی بر اظهارنظر حسابرسی درباره تداوم فعالیت در شرکت‌های درمانده مالی. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱۴(۱)، ۶۰-۳۷.
- رجبعلی زاده، جواد (۱۳۹۵)، تأثیر احساسات و حالات روانی حساب‌رسان بر قضاوت حرفه‌ای حسابرسی: بررسی مطالعات و آرایه چکیده‌های از مفاهیم و رویکردهای پیشنهادی، اولین همایش ملی حسابرسی و نظارت مالی ایران، مشهد، <https://civilica.com/doc/۸۴۸۲۱۷>
- رحمانیان کوشکی، عبدالرسول و رفیعی بیدگلی، مرضیه. (۱۴۰۱)، بررسی رابطه بین رقابت در بازار محصول و کیفیت کنترل داخلی و اثرات متقابل آن‌ها با اظهار نظر حسابرس در شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران
- زمانی، رضا؛ مهدوی، غلامحسین. (۱۳۹۹). تأثیر سبک‌های رهبری ملاحظات و ساختار و رده سازمانی بر تعهد حرفه‌ای حساب‌رسان، حسابداری سلامت، ۹(۱)، ۴۰-۲۱.
- سالمی، اسحاق. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر عوامل مؤثر بر اظهارنظر حسابرس، چشم انداز حسابداری و مدیریت، ۵(۶۴۱۵)-۲۶.
- صفی پور افشار، مجتبی، سلطانی نژاد، احمدصادق، سلطانی نژاد، ابراهیم. (۱۴۰۱). عوامل اثرگذار بر اظهارنظر حسابرس نسبت به تداوم فعالیت. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۴(۵۶)، ۱۳۶-۱۱۵.
- فروغی، عارف و حمیدی مقدم، ابوالفضل. (۱۳۹۷)، بررسی بحران‌های مالی و تأثیر آنها بر حرفه حسابداری و حسابرسی، چهارمین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در علوم مدیریت، اقتصاد و حسابداری ایران، تهران، <https://civilica.com/doc/۸۴۹۶۰۰>
- لطفی جو، نشمین، بنی مهد، بهمن، وکیلی فرد، حمیدرضا. (۱۴۰۲). خودشیفتگی حسابرس و اظهارنظر مقبول حسابرسی، فصلنامه پژوهش‌های حسابرسی حرفه‌ای، ۳(۱۱)، ۸۱-۶۴.
- محمدی، محمد، طریقی، سمانه، طایفه آقاخان هشتروندی، نگین. (۱۳۹۷). عوامل سازمانی و تأثیر رضایت شغلی بر عملکرد حساب‌رسان. پژوهشنامه اقتصاد و کسب و کار، ۹(۱۹)، ۳۷-۲۳.
- مرادی، مهدی، و افشارایمانی، یگانه السادات. (۱۳۹۶). رابطه بین هوش هیجانی، هوش معنوی و عملکرد حسابرس. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی (پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی)، ۹(۳)، ۶۴-۴۱.
- Aprilia, W. (۲۰۱۲), "Pengaruh Model Prediksi Kebangkrutan, Kualitas Audit, Pertumbuhan Perusahaan, Opini Audit Tahun Sebelumnya, dan Opinion Shopping Terhadap Opini Audit Going Concern, Skripsi tidak diterbitkan Universitas Airlangga, Surabaya"
- Astuti, I. R. (۲۰۱۲), "Pengaruh Faktor Keuangan dan Faktor non Keuangan Terhadap Penerimaan Opini Audit Going Concern. Skripsi tidak diterbitkan. Fakultas

Ekonomika dan Bisnis”, Universitas Diponegoro Universitas Diponegoro, Semarang, available at: www.eprints.undip.ac.id.

- Chen, F., Francis, J. R., & Hou, Y. (۲۰۱۸). Opinion Shopping through Same-Firm Audit Office Switches. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=۲۸۹۹۸۸۸>.
- Chen, F., Peng, S., Xue, Sh., Yang, Zh., & Ye, F. (۲۰۱۵). Do Audit Clients Successfully Engage in Opinion Shopping? Partner-Level Evidence. *Journal of Accounting Research*, ۵۴(۱), ۷۹-۱۱۲.
- Choi, J. H., Chung, H., Sonu, C.H., & Zang, Y. (۲۰۱۶). Opinion shopping to avoid going concern audit opinions and subsequent audit quality. Working Paper, Seoul National University.
- Choi, J.H., Chung, H., Sonu, H. C.H, & Zang, Y. (۲۰۱۹). Opinion Shopping to Avoid a Going Concern Audit Opinion and Subsequent Audit Quality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, ۳۸(۲), ۱۰۱-۱۲۳.
- Davidson, R. A., & Neu, D. (۱۹۹۳). A note on the association between audit firm size and audit quality. *Contemporary accounting research*, ۹(۲), ۴۷۹-۴۸۸.
- Donaldson, J., & Davis, P. (۱۹۹۰). Business ethics? Yes, but what can it do for the bottom line?. *Management Decision*. Vol ۲۸, Issue ۶.
- Garcia Osmá, B., Gill-de-Albornoz, B., de Las Heras, E., & Rusanescu, S. (-۲۰۱۸). SSRN: <https://ssrn.com/abstract=۲۷۷۶۶۰۹>
- Glover, S. M., and. Prawitt. D. F. (۲۰۱۳). Enhancing Auditor Professional Skepticism. Available at: [http:// www.thecaq.org/docs/research/ skepticismreport .pdf](http://www.thecaq.org/docs/research/skepticismreport.pdf)
- Hakim Faten; Omri Mohamed Ali, (۲۰۱۰), Audit quality and equity liquidity: some evidence on the role of auditor tenure and auditors' industry specialization, *Business Continuity and Risk Management*, v۱, issue ۲, ۱۵۱-۱۶۵
- Hu .May .Muhammad .Abdul .Yang Jingjing (۲۰۲۲) .Ownership concentration . modified audit opinion and auditor switch: New evidence and method .North American Journal of Economics and Finance ۶۱ (۲۰۲۲) ۱۰۱۶۹۲
- Lennox, C. (۲۰۰۳). Opinion-shopping and the role of audit committees when audit firms are dismissed: The US experience. The Institute of Chartered Accountants of Scotland, Bell and Bain Ltd, Glasgow, UK.
- Lennox, C. S. (۱۹۹۹). Audit quality and auditor size: An evaluation of reputation and deep pockets hypotheses. *Journal of Business Finance & Accounting*, ۲۶(۷-۸), ۷۷۹-۸۰۵.
- Lu, T. (۲۰۰۶). Does opinion shopping impair auditor independence and audit quality?, *Journal of Accounting Research*, ۴۴(۳), ۵۶۱-۵۸۳.
- May, D., Chan, A., Hodges T., & Avolio, B. (2003). *Developing the moral component of authentic leadership. Organizational Dynamics*, vol. 32. 247-260.
- MohammadRezaei, F., Mohd-Saleh, N., Jaffar, R., & Hassan, M. S. (2016). *The effects of audit market liberalisation and auditor type on audit opinions: The Iranian experience. International Journal of Auditing*, 20(1), 87-100..
- Newton, N. J., Persellin, J.S., Wang, D., Wilkins, M.S. (2016). *Internal control opinion shopping and audit market competition. The Accounting Review*, forthcoming, 91(2), ۶۰۳-۶۲۳.
- Scott, W.R. (2009). *Financial Accounting Theory*. Pearson education

- Simamora, R. A., & Hendarjatno, H. (2019), "The Effects of Audit Client Tenure, Audit Lag, Opinion Shopping, Liquidity Ratio, and Leverage to the Going Concern Audit Opinion", *Asian Journal of Accounting Research*, 4(1), PP. 145-156
- Altman, E. I., & Hotchkiss, E. (2010). *Corporate financial distress and bankruptcy: Predict and avoid bankruptcy, analyze and invest in distressed debt* (Vol. 289). John Wiley & Sons.
- Tang, Y. (2011). Audit fees, motivation of avoiding loss and opinion shopping. *China Finance Review International*, 1(3), 241 – 261.
- Zarei Hamid Yazdifar Hassan Dahmarde Ghaleno Mohsen azhmaneh Ramin (2020) *Predicting auditors' opinions using financial ratios and non-financial metrics: evidence from Iran* *Journal of Accounting in Emerging Economies* Vol. 10 No. 3 .۲۰۲۰ ۷۷. ۴۲۵-۴۴۶
- Zhang Xuehua Yan Huanmin Hu Fang Wang Hongjian Li Xiaoning (2022) *Effect of auditor rotation violation on audit opinions and audit fees: Evidence from China* . *Research in International Business and Finance* 62 (2022) 101715.

